

Evrensel Bilgelik Yolunda Descartes

...Zira her şey bu logos'a göre gerçekleşir.

Herakleitos

Logos nedir?

Herakleitos ve Antikçağ Logos sözünden ne anlarlar?

- Logos Yasadır,
- Logos Sözdür,
- Logos Düzendir,
- Logos Bilgidir.
- Logos her şeye içkin kuvvettir.
- Herakleitos'un sözünden gidersek;
- Logosa göre gerçekleşmeyen; yani içinde bilgi olmayan hiç bir şey yoktur.
- Her şey: durumlar, varlıklar, oluşlar, yok oluşlar, süreçler bilgi ile vardır.

Her şey bilgidir

Bir an düşünün;

Evinizden çıkıp buraya gelene kadar farkında olarak veya alışkanlıkla binlerce bilgi kullandınız.

**İnsan dışında her canlı
Neyi
Nerede
Ne zaman
Nasıl
Ne kadar yapacağını
içgüdüsel olarak, doğal bir bilişle
bilir.**

Hayvanların ve hatta bitkilerin dünyasına biraz dikkatle bakalım, bu beş sorunun yanıtının dakik olarak verildiği; davranışa geçirildiği görülecektir.

**İnsan
bu soruları beşten altıya çıkartır
ve
hiçbirinin yanıtını veremez ,
bilemez.**

**İnsan'ın
neyi, nerede, ne zaman, nasıl, ne
kadar
ve
niçin
yapacağı üstüne
doğadan, hazır bilgileri yoktur.**

İnsan Bilgisiz Doğar

Çok zaman İnsanın bilgilerle dünyaya geldiği savlanarak, Genetik bilgiler gösterilir. Genetik bilgiler tüm canlılar için vardır.

İnsan bilgisiz, fakat Bilginin olanaklarıyla doğar.

**İnsan
yaşamak için bilgilenmek
zorundadır
fakat doğada da hazır bilgiler
yoktur.**

Bilgisiz geline Dünya Düşman bir Dünyadır.

Neden düşman bir dünya?

Dünya düşman değildir, İnsan dünyaya uyumsuzdur. İnsan Varlık Yapısı gereği **dezarmonik** bir varlıktır.

Oysa diğer bütün canlılar çevreleriyle uyum içinde, hatta uyumdan da öte, çevrenin bir parçası olarak dünyaya gelirler.

İnsan ise, bir doğal çevreye uyumlu doğmaz; O bir doğal çevrenin canlısı değildir.

Böyle bir dünyada her şey İnsana karşıdır.

İnsan Yaşamak zorundadır.

Bütün bu İnsanı kuşatan koşullara bakacak olursak, İnsan gerçekten **çıplak** doğar. Bilgi bakımından çıplaktır, yaşama donanımları bakımından çıplaktır.

Yaşama Sorunu'nun ilk temel aşaması burada ortaya çıkıyor: Varlığını Sürdürmek

Bütün Canlılar varlığını sürdürme ya da Yaşama Güdüsüne sahiptirler ve bu yolda kendilerini savunurlar.

İnsan da bu ilk aşamada doğaya bağımlıdır ve kendisini ayakta tutmaya çalışır.

“Egemen olmak için Bilmek istiyorum.”

F. Bacon

İnsan neye egemen olmak ister?

Her şeye.

Kendisinden başlayan çizgide İnsan her şeye egemen olmak ister.

Çünkü İnsan kendisiyle, dünya ile evrenle ilgili her şeyi bilmek ister; her şeyi bilmek ister.

Oysa İnsan hem bilgisiz bir varlıktır ve hem de organları bakımından yetkinleşmemiştir.
Öyleyse nasıl egemen olacaktır?

Bilgi Kuvvettir

İnsanın gücü bilgisindedir. Egemen olmak istiyorsa bilgi nedeniyle olacaktır.

**Bitkilerin ve Hayvanların Bilgileri
Doğru ve Geçerlidir.**

Değilse doğa kendisiyle çelişkiye düşerdi.
Canlının daima kendi çevresine doğması ve kendi çevresinde yaşaması bilgilerinin doğru ve geçerli olması bakımından önemlidir.

**İnsan kendi gücünü kendisi
yaratan
ve artıran bir varlıktır.**

İnsan bilgisini kendisi üretir
İnsan bilgisi oranında yaşar, Bilgisi oranında varlığını sürdürür.
Bu durumun tipik örneği salgın hastalıklardır.

İnsan

bilgilerinin doğru ve geçerli olmasını ister.

İnsanın ulaştığı her bilginin doğru ve geçerli olmak gibi bir zorunluluğu yoktur.

Bilgilerimiz:

Doğru ve yanlış; geçerli ve geçersiz;

İyi temellendirilmiş ve iyi temellendirilmemiş olabilirler.

İnsanın bilgi serüveninde daha çok yanlış bilgiler vardır;

İnsan daha çok yanlış yanlış bilgilere kapılmıştır ve İnsan daha çok **yanlışın doğru bilgisiyle** başarıya ulaşmıştır.

İnsan

bildiği her şeyi nedeni ile tanımak ister.

Böylece bilgilerini daha gerideki daha sağlam bir başka bilgi ile ilişkilendirmiş olur. Böylece Bilgisini daha sağlama almaktadır

Nedenin de nedeni vardır.

Böylece düşüncede geriye doğru bir gidiş başlar.

Bazen bu nedenler zinciri atlanır ve **her şeyin İlk Nedeni** sorulur

**İnsan bir İlk Neden'i kabul eder
var sayar
ve
bilmek ister**

Her şeyin başlangıcı olan, kendisinin bir nedeni bulunmayan, fakat kendisi her şeyin nedeni olan bir ilk nedeni bilmek ister.

İlk neden evrende var olan her şeyin nedenidir.
Böylece İnsan, ondan hareketle her şeyi bilecektir.
Her şeyin nedenini bilen, her şeyi bilir.

Evrensel Bilgi ihtiyacı böylece ortaya çıkar.

**Evrensel Bilgi,
var olan her şeyi evrenin
bütünlüğünde ve evrenle
açıklayan, temellendiren bilgidir.**

**İnsan'ın Evrensel Bilgi ihtiyacını
ilkin
Dinler karşıladılar.**

Örneğin Anthropomorf Din Anlayışı olan Mitoslarda Evren Tanrılarla özdeş kılınarak açıklanır: Kosmogonia ile Theogonia aynıdır.

Mitoslar evrenin ve olayların Tanrısal nitelikle evrensel güçlerle açıklanma denemeleridir.

Mitoslarda Logos olmadığı söylenemez.

Mitoslar bir evren açıklamasıdır; bilgi verirler ve o bilgilere inanılır.

İnsan o bilgilerle bu dünyadaki yolunu bulur; Yaşama sorunlarına çözümler bulur; Yaşamının anlamını bulur.

Orada bireyin bir bilgisi evrene gider, evrende temellenir ve birey de orada kendisini evrenle bağlar içinde bulur.

Arkhe Nedir?

ya da

Evrenin Ana maddesi Nedir?

Tüm var olanlar ve evren karşısında yeni bir duruştur.

Mitolojide olduğu gibi: hem evreni açıklayacaktır, hem de açıkladığı evrenle var olanları açıklayacaktır.

Açıklamanın Mitolojiden ayrılığı: Evreni evrenden olan bir şeye dayanarak açıklamak istemesidir.

Şeyi kendi türünden olan, kendisine içkin olan, kendisine geçişli (trancendent) olmayan bir şeyle açıklama çabasıdır.

Böylece mitoslardan kopuş başladı.

Araştırılan, irdelenen, tartışılan, eleştirilen bir bilgi ortaya koyuluyordu.

Bu soruyla yalnızca felsefe değil, bilim de başlamış oldu.

**Aristoteles
ilk kez
Evrensel Bilim kavramını
kullandı.**

....

**Bu evrensel bilim
Felsefe
ya da
Metafizikti**

Descartes'da Aristoteles'e koşuk bir sav ortaya koyacaktır. Bunun için Aristoteles'in bu görüşü nasıl ortaya koyduğuna bakalım

Eğer doğa tarafından meydana getirilen tözlerden başka bir töz var olmasaydı, Fizik ilk bilim olurdu. Ama eğer hareketsiz bir töz varsa, bu tözün biliminin önce gelmesi ve bu bilimin İlk Felsefe olma-sı ve onun bu tarzda, yani ilk olduğundan dolayı, evrensel olması gerekir. Varlığı varlık olmak bakımından ele almak, yani aynı zamanda onun özünü ve varlık olmak bakımından özüne ait olan nitelikleri incelemek bu bilime ait olacaktır. (Metafizik, VI Kitap(E),1025–1026 a)

Varlık'ın Bilimi, Varlık'ı bilim olarak inceleme savındaki bilgi çabasının adı Evrensel Bilim ya da Felsefe veya Metafiziktir.

Bu bilgi işinin adını koyan Aristoteles'tir. Fakat onu, adını koymadan başlatan Thales'dir. Herakleitos'un Logos anlayışı da aynı çizgidedir.

Antikçağda Evrensel Bilimi bir Bilgelik yolu olarak belirleyen kişi **Platon** olmuştur.

Burada doğu bilgeliklerine değinmiyorum, fakat orada da oldukça ciddi evrensel tavırların, duruşların ve bilgeliklerin bulunduğunu belirtmem gerekiyor.

**Ortaçağ'da
Evrensel Bilgi Dogmalara
sıkıştırılır.
Birey
kendisini, olayları, durumları ve
var olanları
Kilisenin gösterdiği yolda
Tanrının Evrenselliğinde kavrar.**

Platon ve Aristoteles'ten gelen **Tümeller** gibi Evrensele götüren anlayışlar bulunmasına karşın, bunlar Ortaçağda, Renaissance'ı hazırlayan Ortaçağ Aydınlığının ya da Bilgeliğinin tartışma alanı olarak kaldılar

**Tanrı-Evren Bağlamında
Evrenselliğe giden başka
anlayışlar da vardır:
Panteizm ya da Enel Hak.**

Dinin böyle yorumlanmasında birey kendisi olarak Tanrı Evrenselleştiriliyor ve birey kendine içkin Tanrı ile evrensel Tanrı arasındaki bağı kendisi kurarak evrenselleşiyordu.

Hıristiyan Ortaçağ Panteizme hep karşı çıktı ve panteist Hıristiyan yorumlarıyla savaştı. Bunda Kilisenin kendi yetkesini ve gücünü koruma isteği en büyük etmendi.

İslam Düşüncesinde de Tasavvuf başlangıçta büyük tepkiler almış, hatta Tasavvuf Din-dışı olarak görülmüştü.

Giderek Tasavvuf Dini zenginleştiren bir yorum olarak kabul gördü.

Renaissance **bir arama ve yapılanma sürecidir**

Renaissance'ın ne zaman başladığı ve ne zaman bittiği tam olarak belirlenemez. Renaissance, bilgisel temelleri bakımından önemli ölçüde Ortaçağ' da Kilise Babaları tarafından hazırlanmıştır.

Örneğin: **Tertullianus** (160-222) şu soruyu sorar:

Neden İnaniyorum?

Soruyu Yanıtlar

Akıl almaz olduğu için inaniyorum

Soru bununla kalmaz ve tartışılmaya başlanır.

İskenderiyeli Clemens (150-215) soruyu yeniden yanıtlar;

Anlamak için inaniyorum

Aurelius Augustinus (354–430)

Anlamak için inaniyorum

anlayışını sürdürür.

Aquinolu Thomas (1225-1274)

İnanmak için anlıyorum, kavriyorum, biliyorum

Kuşkusuz Renaissance'ın ortaya çıkışında diğer toplumsal olayların da etkisi bulunmaktadır.

Renaissance sürer

fakat

Ortaçağ bitmez.

Ortaçağ dışımızda değil, içimizdedir. Ortaçağ gökten inmez, onu İnsanlar yaratırlar.

Renaissance boyunca pek çok alanda yeni gelişmeler başlar.

Gelişmelerin en önemlisi doğa bilimlerinde ve Astronomidedir.

Ortaçağ bütün bu çalışmalara direnir; binlerce İnsan ateşte yakılır.

Bunlar arasında Bilgi insanları da bulunmaktadır. Örneğin Giordano Bruno

17 Şubat 1600'de Roma'da Campo dei Fiorini meydanında yakılarak

öldürülür. O dönemde Avrupa'da yakılarak öldürülen İnsanların sayısı

100.000'den fazladır.

**Renaissance Bilimi
değişik alanlardaki gelişmelerle
Galileo Fiziğinde
doruguna ulaştı.**

Galilei, F.Bacon'da gördüğümüz endüktif yöntem karşısında; birlikte işleyen endüktif ve dedaktif yöntemi buldu. Böylece modern çizgideki doğa araştırmalarında geçerli olan hipotetik-dedaktif yöntemi gerçekleştirdi. Böylece deney verileriyle matematiğin birlikte işleyişi sağlanmış, dolayısıyla duyulur dünyayı matematikselleştirmiştir; ayrı deyişle Galileo Galilei matematiksel yöntemi evrenin yasalarının bulunmasına ilk uygulayan kişi olmuştur. Buna Fizikte Galilei Devrimi denilir.

Galilei'ye değin bütün gelişmelerde somutlaşan

> **Bilgilenme, bilgi üretme yöntemi ve**

> **Evrene ve olaylara bakış ya da Evrensel bir Paradigma ile**

Yalnızca bilimsel çalışmalar için değil, felsefe için de temel dayanak olan şu görüşler çıktı.

> **Akıl ve doğa uygundur;** dolayısıyla doğa bilinebilir.

> **Doğa birlikli bir bütündür**

> **Evrenin matematiksel bir yapısı vardır**

> **Evreni anlamak için olayları çözümlenmek gerekir.**

(Çözümleyici yöntem aydınlanmanın en önemli dayanağıdır)

> **Geometrik Yöntem**

> **Matematiksel Fizik**

> **Mekanizm**

Bu gelişmelerle; önemli bir hareket, **Bilim Hareketi** başladı.

Bu hareket hep sürmektedir.

Evren mekanik bir düzendir. Oradaki olayları matematikle dile getirebiliriz

Evrensel devinime mekanik yasalar egemendir. Ayrı deyişle;

Evren mekanik yasalara göre devinen bir bütündür.

Düşüncenin ulaştığı bu olgunluk; bir felsefenin doğması için yeterlidir.

Evrensel Bilgelik universalis sapientia

Descartes'a geçmeden önce, Evrensel Bilgelik üstüne söylenmesi gereken son bir kaç söze yer vermek istiyorum.

Evreni devinimiyle bir bütün olarak karayabilmektir.

Evren Kavrayışı içinde **Yaşamayı** anlamlandırmaktır.

Evrensel Bilgelik Bireyin kendisinden bütüne, bütünden kendisine süren bir osilasyon (salınım) sürecidir.

**Evrensel Bilgelik
bir
Yaşama Olayı'dır.
Evrensel Bilgeliğin söz konusu
olduğu yerde
Yaşama Sorunu'na yanıt
aranmaktadır.**

Değilse böyle bir çaba gereksiz bir lüks olurdu.

Değilse İnsan neden böyle bir çabaya girsin?

Evrensel Bilgeliğin söz konusu olduğu yerde artık **Yaşamaya tutunma** türünden bir yaşama sorunu söz konusu değildir.

Daha önce şöyle söylemişim:

**Yaşama Sorunu'nun
ilk temel aşaması burada ortaya
çıklar:
Varlığını Sürdürmek**

Artık bu alan aşılmıştır; İnsan'ın ortaya çıktığı önemli bağlamlardan biri söz konusudur.

Yaşama İnsanda yükselir, kendisini aşar.

Yaşamının değeri ve anlamı burada İnsanın ortaya çıktığı yaşamalardadır.

**Her İnsan kendisi için Bilge olur.
Bireyin bilgeliği bireye içkindir;
Bireyin Yaşama Sorumluluğuyla
Yaşama Bilinciyle bağıntılıdır.**

Bu özgün bir yaşamadır;

Bu özgür olunan, bireyin kendi özgürlüğünü yarattığı bir yaşamadır.

Bu yolda; Evrensel Bilgelik Yolunda Descartes'a bakalım.

René DESCARTES

(renatus cartenicus)

- 31 Mart 1596 yılında Lahey'de doğdu.
- Varlıklı ve soylu bir Fransız ailenin 3. çocuğu.
- Annesi onu dünyaya getirdikten bir kaç gün sonra bir akciğer hastalığından öldü; ölürken hastalığın izlerini ona da bırakmıştı. Çocukluğunda doktorların "Pek yaşamaz" diyecekleri kadar çelimsiz ve zayıftı.
- Tüm yaşamı hep zayıf bedenini kollayarak geçmiştir. Akıl ve Zekâsı ise bedeninin tam karşıtı, güçlü ve aydınlıktı.
- 1604 yılında bir Cizvit Okulu olan La Flèche'e gönderildi.
- Sekiz yıl eğitim gördüğü La Flèche'de klasik diller, matematik, mantık, metafizik, fizik ve ahlak öğrendi.
- Dersleri arasında ilgisini en çok çeken ve yaşam boyu ilgilendiği matematik oldu. Öyle ki, Okulda öğretilen matematiğin ve özellikle Rahip Clavius'un öğrettiği cebirin yetersizliğini görebildi. Yine de matematikle ilgisi hep sürdü ve bu ilgi bir süre sonra onu Analitik Geometri'yi kurmaya götürecektir.
- La Flèche'deki öğreniminden sonraki yılların arayışla geçti.
- Descartes bu sıralarda Müzik ile ilgilendi, Eskrim öğrendi hatta eskrimle ilgili bir kitap yazmaya girişti.
- Bu dönemde **Hakikat'i aramak ve bulmak** isteği yavaş yavaş onu yönlendirmeye başladı.
- İçindeki boşluğu "*Evrenin büyük Kitabı*"nı okuyarak doldurabileceği inancıyla başka ülkeleri ve ulusları tanımak için 1618 yılında İspanya ile

savaşan Hollanda ordusuna subay olarak katıldı. Hemen ardından başlayan ve 1648 yılına kadar süren 30 Yıl Savaşlarında'da yine Hollanda ordusundaydı.

- Fakat O ne savaşın nedenleri, ne de Avrupa'da Kutsal İmparatorlukta yol açtığı yıkımlarla ilgileniyordu. O'nun asıl ilgisi savaş gereçlerinin mekaniği idi. Gerçekten de 30 yıl savaşları süresince savaş donanımlarında yenilikler, gelişmeler olmuştu.
- ***“O zaman henüz bitmemiş olan harpler dolayısıyla, Almanya'da bulunuyordum; İmparator'un taç giyme töreninde bulduktan sonra, orduya katılmak üzere yola çıktığımda, kışın başlamasıyla bir yerde konaklamak zorunda kaldım, orada konuşmalarıyla dikkatimi başka tarafa çekip, dağıtarak beni işimden alıkoyacak bir tanıdığım bulunmadığı gibi, mutlu bir talih eseri olarak rahatımı bozacak bir kaygım ve derdim de olmadığından, bütün günümü, sabahtan akşama kadar, bir çini soba başında geçiriyor ve düşüncelerimle baş başa kalmak için bolca vakit buluyordum...”*** (Descartes, Metot üzerine Konuşma,2. Bölüm, s:12)
- 1621 yılında ordudan ayrılır, Hollanda, Almanya, İtalya'ya yolculuklar yapar ve Paris'e döner. Paris'te 3 yıl kalır ve kimi zaman köşesine çekilip, çalışmalarına dalarak, dostu Mersenne ve arkadaşlarıyla beraber olur.
- 1628 yılında *“Aklın Yönetimi için Kurallar Regulae ad directionem ingenii”* adlı yapıtını yayınlar. 1629 yılında Hollanda'ya gider, çalışmalarını orada sürdürür. **(Yöntem, Kuşku)**
- Hollanda o dönemde bilime ve bilgiye en açık kenttir. Sanatta önemli çalışmalar yapılmakta, kitaplar özgürce yayınlanmakta, bilimsel tartışmalar yaygın olarak sürdürülmekte, İnsanlar arasındaki yapay ayrılıklar önemsizmemekte, cinayetler açık olarak işlenmekte, Engizisyon çekinmeden takiplerini yapabilmektedir.
- Descartes bu özgürlük ülkesinde rahatsız edilmemek için sık adres değiştirir. Başlıca yapıtları bu yıllarda yayınlanır ve büyük yankı yaratır. Bir yanda önemli dostlar kazanır, bir yandan da önemli düşmanlar, diğer yandan da dinsizlikle suçlanır.
- Dinsizlik suçlaması o dönem için oldukça ağırdır. 17 Şubat 1600 de Roma'da Giordano Bruno yakılarak öldürülmüştür. Galilei 1633 yılında yine engizisyon tarafından mahkûm edilmişti.
- O sıralarda İsveç Kraliçesi Christine kendisini çoktandır davet etmektedir. Sonunda Descartes'i almak üzere bir gemi göndermiştir. Bunun üzerine Descartes İsveç'e gider. 5 ay sonra, 11 Şubat 1650 de öldüğü söylenir.
- Descartes öldürüldü mü?

Hastalığı sırasında ilaç olarak istediği

Bilgide Kuşkuyu önermek.

Apaçık Bilgi
yani
Açık ve Seçik Bilgi
yani
Konusunu (objesini) tam ve kesin
olarak veren Bilgi
yani
artık ondan kuşku duyulmayacak
olan Bilgi.

İnsanın yaşamasında gözetmesi gereken, ardından gitmesi gereken, yaşamasını onun üstüne kurması gereken temeldir.
Bu bilgiyi her İnsan kendisi için elde edebilir.
Çünkü:

Birçok ruhların doğasını incelediğimde şuna dikkat ettim ki, gerektiği gibi kullanıldığı takdirde doğru düşünmeye, yani iyi hüküm vermeye ve hatta yüksek bilimleri elde etmeye gücü yetmeyen hiç bir ruh yoktur. (Descartes, Felsefenin İlkeleri)

Aynı düşünceyi Yöntem Üstüne Konuşmalar adlı kitabının, yani ilk kitabının ilk sözleri olarak söyler.

Sağduyu dünyada en iyi paylaşılmış şeydir; zira her İnsan kendi payının o kadar iyi olduğunu sanmaktadır ki, başka her şeyde en güç memnun edilenler bile, kendilerinde bulunan sağduyudan daha fazlasını arzu etmezler. Hepsinin bu konuda aldanma ihtimali yoktur; fakat bu daha çok, asıl sağduyu veya akıl denilen iyi hüküm vermek ve doğruyu yanlıştan ayırt etmek gücünün bütün İnsanlarda yaradılıştan eşit olduğunu gösterir; böylece kanaatlerimizin başkallığı bazılarımızın ötekilerden daha akıllı olmamızdan değil, sadece düşüncelerimizi ayrı ayrı yollardan götürmemizden ileri gelir. Descartes; Yöntem Üstüne Konuşmalar;1.Konuşma)

Sağduyu ya da Akıl doğru düşünmenin ve doğru hükümler vermenin aracıdır. Yeter ki doğru kullanılsınlar.

Burada **biraz önce değindiğim** Akıl-Doğa-Evren koşutluğuna ve İnsanın doğayı, evreni akli ile kavrayabileceğine olan büyük inanç bulunmaktadır.

Öyleyse sorun bireyin akli ya da sağduyusu değildir; sorun bireyin bu akli nasıl kullandığıdır.

**Yol - Yöntem nasılsa, Bilgi de öyle olur.
Öyleyse en önemli Bilgi Yöntemin bilgisidir.**

Descartes'ın iki kitabının adı:

Yöntem üstüne konuşmalar

Aklın yönetimi için Kurallar bize Descartes'ın yöntemi ne ölçüde önemseydiğini göstermektedir.

KUŞKU
Yöntemin ilk kuralıdır.
apaçık olduğunu bilmediğin hiç bir bilgiyi doğru diye kabul etmemelisin.
Çünkü
Yanlış'ı Doğru diye alabilirsin.

Size bir sepet elma verseler ve deseler ki, "*Bu sepetin içinde çürük elmalar da var*"

Siz de bu sepetteki çürük elmaları ayıklamak isteseyiz ne yaparsınız?

Descartes'a göre iki yol vardır:

- Elini sepete sokar yoklayarak bulmaya çalışırsınız;
- Sepetteki elmaları boşaltırsınız, sonra her birini tek tek inceleyip, sağlam olanları yeniden sepete koyarsınız.

2. yol için baştan bütün elmaların çürük olabileceğinden şüphe etmeniz gerekir. Çürük-azıcık çürük bile olsa çürük- elmayı, sağlam elma diye almamanın tek yolu, tek tek incelemektir. Bunu yapmak elma için kolaydır. Bunu bir de **Bilgi konusunda yapalım**, bir deneyelim, nasıl olduğunu görürüz?

Fakat bu ana kadar doğru olarak tanıdığım bütün kanaatlere gelince, sonra yerlerine daha iyilerini veya doğruluklarını ispat ettikten sonra gene onları koymak şartıyla, hepsinin yanlış olduğuna kesin olarak karar vermekten daha iyi bir şey yapamazdım. Böylece de hayatımı eski temeller üzerine bina kurmaktan ve gençliğimde doğruluklarını hiç incelemeden, söylendiği gibi kabul ettiğim ilkelere dayanmaktan ziyade bu şekilde idare etmeyi çok daha iyi başaracağıma da kuvvetle inandım. (Descartes; Yöntem Üstüne Konuşmalar; 2.Konuşma)

Böylece bilincindeki ya da bilgi sepetindeki bütün bilgileri kuşkulu oldukları **varsayımı** ile boşaltır.

Hangi bilgilerdir bunlar?

Bütün matematik bilgileri, Bütün mantık bilgileri bütün doğa bilgileri, Tanrıyla ilgili bilgiler, Edebiyatla ilgili bilgiler, hepsini anlattığı biçimde gözden geçirmek için paranteze alır. Bu durumda bir İnsan nasıl yaşar?

Nihayet, nasıl oturduğumuz evi yeniden yapmaya başlamadan önce, malzeme biriktirmek ve mimar bulmak veya bizzat mimarlık etmek, sonra dikkatle planını çizmek yetmeyip de, aynı zamanda bu işle uğraşırken rahatça oturabilecek başka bir ev bulmak lazımsa; tıpkı bunun gibi, aklım beni hükümlerimde kararsız olma-ya zorlarken, işlerimde kararsız kalmamak ve böylece elimden geldiği kadar bahtiyar yaşayabilmek için de kendime şimdi sizlere bildireceğim üç veya dört düsturdan ibaret eğreti bir ahlakı kabul ettim.(Descartes; Yöntem Üstüne Konuşmalar; 3.Konuşma)

Bu kurallar aslında toplumla çatışmasını engelleyen, toplumdan gelecek baskıları ortadan kaldırmayı amaçlayan bir yaşama biçimini sağlamaktadır.

Ta ki, asıl bilgi evini yapana kadar. Ondan sonra o bilgiler uyarınca yaşayacaktır.

O bilgiler evrensel bilgeliğin yolunu açan bilgilerdir.

Bu bilgeliğe ya da apaçık bilgilerle yaşamaya ulaşan İnsanın durumu nedir?

Ve nihayet, eğer gücümün yettiği bütün bilgileri edinmemi sağladığını sandığım bir yol gütmeseydim ve elimde olan bütün gerçek nimetlerin

bilgisini de aynı yolla edinmeyi sağladığımı sanmasaydım, ne arzularıma sınır çekebilir, ne de mesut olabilirdim; çünkü irademiz ancak anlayışımız kendisine iyi veya kötü gösterdiğine göre, bir şeyi istemeye veya istememeye karar verdiğinden, iyi hareket etmek için, iyi hüküm vermek ve elden geleni yapmak için de, yani elde edilebilen bütün faziletlerle bütün başka nimetleri elde etmek için de elinden geldiği kadar iyi hüküm vermek yeter; bundan emin olunca da mesut olmamak imkansızdır.....Bu metottan faydalanmaktan o kadar memnundum ki, bu hayatta bundan daha tatlı, daha masum bir sevinç duya-bileceğimi sanmıyordum; her gün onunla, oldukça önemli olduğunu sandığım ve genel olarak başka insanların bilmediği bazı hakikatler buluyordum, bundan duyduğum sevinç de ruhumu o kadar dolduruyordu ki, bütün başka şeyler artık bana zevk vermez olmuştu. (Descartes; Yöntem Üstüne Konuşmalar; 3.Konuşma)

İnsan eğer hakikatin bilgisi yolunda yürümekten mutlu oluyorsa bu bilgece bir yaşama yoludur. Bu yolu bir başka yerde şöyle anlatır:

Saadeti vücuda getirenin ne olduğunu, yani bize en yüksek memnunluğu veren şeylerin ne olduğunu gözden geçirdiğimde, bunların da iki türlü olduğunu görüyorum: fazilet ve bilgelik gibi bizim elimizde olanlarla, itibar, servet ve sağlık gibi elimizde olmayanlar. (Descartes; Prenses Elisabeth'e 4 Ağustos 1645 tarihli mektup)

Descartes mutlu bir yaşama sürmek istiyor. Bu filozofça bir mutluluk. Bu doğaldır.

Descartes mutlu yaşamanın yolunun bilgiden, bilgelikten geçtiği kanısında Burada bir Antikçağ filozofu gibi düşünmektedir. Öyleyse bilginin bu yöntemi nasıldır.

**Yöntem
Kuşku ile başlamaktadır.
Kuşku
bütün yöntem sürecinde iş
başındadır.**

Burada Kuşku üstünde biraz durmamız gerekmekte.

Birkaç çeşit kuşku bulunmaktadır:

Günlük Kuşkularımız vardır.

Kuşkucuların kuşkuları vardır

Bilimsel Kuşku vardır.

Descartes için kuşku ile düşünmek aynı şeydir. Kuşku eldeki bilginin apaçıklığını denetleyen bir zihinsel süreçtir.

Bu kuşku İnsanın **doğal ışığı** olan Akıl ile yönetilir.

İlk Temel Önerme
Bilginin sağlam bütünlüğünü
kurarken, kendisinden yola
çıkılacak
hiç kuşku duyulmayan
apaçık
bir temel önermeden yola çıkılır

Descartes bu ilk temel önermeyi uzun süre arar.

Hatta onu bulursa Loretto'ya gidip Hacı olma adağında bile bulundu.

1619 yılında 10 Kasım günü Bavyera'da, Tuna kıyısındaki Neuburg'da odasına kapanmış düşünürken, birden kendisinden geçercesine bir coşkuya kapıldığını ve aradığı olağanüstü bir bilimin temellerini bulduğunu anlatır.

Bu artık kendisinden kuşku duyamayacağı önermedir:

cogito ergo sum

Düşünüyorum öyleyse varım.

Bu önerme şöyle de söylenebilir

Kuşku duyuyorum öyleyse varım.

Bu önermeden kuşku duyulmaz, o nedenle apaçıktır, kesindir.

bir İnsan kuşku duyduğundan kuşku duyamaz.

Burada kastedilen elbette bütün varlığı değildi; yalnızca

Düşünen Varlığı > res cogitans > düşünen tözü vardı, Onun varlığını saptıyordu.

Burada Descartes'ın Töz anlayışına da değinmemiz gerekmekte.

D.göre iki tür töz vardır: Sonsuz Töz ve Sonlu tözler.

Sonsuz Töz Tanrıdır.

Anselmus'un kanıtlaması: Tanrı en mükemmel, en yetkin varlıktır.

Sonlu Tözler, var olmak için sonsuz töze muhtaç olan tözlerdir.

Res cogitans > düşünsel olan töz

Res extansa > yer kaplayan Töz

**Bilgi evinin Kuruluşu için
ilk, temel önermenin
üzerine koyulacak bilgiler
incelenir.**

İlkin ele alınan her bilgiden kuşku duyulacaktır. Böylece doğruluğu araştırılacaktır.

Kuşkunun varlığı aklın yetke olması demektir.

Sonra;

Kendilerine dayanılacak açık ve seçik kavranmış öğeler bulunur.

Bazı öğeler eğer birleşikseler yalın öğelerine ayrılırlar.

Her yalın öge incelenir ve apaçık olup olmadığı belirlenir.

Öğeler arasındaki bağılıklar saptanır.

Apaçık öğeler birleştirilerek yeni bilgilere ulaşılır.

Zaman zaman durup, birleştirme işlemi sırasında atlama veya bir yanlışlık yapılmadığına bakılır.

Bu bütünüyle geometrinin yöntemidir.

Bu aynı zamanda Galilei fiziğinin de yöntemidir.

Bu yöntem bütün 17.yy'a egemen olan yöntemdir.

Bilgi'de İdeler işlevseldir.

Descartes bunları ikiye ayırır:

Doğuştan Gelen İdeler

***Tanrı**

***Matematik'in Kavramları**

***Nedensellik**

Dışarıdan İdeler

*Duyu verileri

*Yaşantılar

Doğuştan ideler bilginin oluşmasında temel oluştururlar.
Sonradan ideler bu dünya ve yaşama için gereklidirler, fakat asıl iyi denetlenmeleri ve doğru diye yanlıştın alınmaması gereken ideler bunlardır.
Bilgi bunların birlikte işlenmesiyle oluşacaktır.

Hemen herkes İnsanların ahlakı, bitkilerin özellikleri, madenlerin değişmeleri ile bu tür inceleme konularını büyük dikkatle incele-dikleri halde, nasıl oluyor da, hiç kimse sağduyu veya bu evrensel bilgelik üzerinde düşünmüyor, doğrusu şaşılacak şey. Nerede kaldı ki, başka bütün şeylere kendilerine göre değil, bu bilgelik ile olan ilgilerine bakarak bir değer vermek gerekir. (Descartes, Aklın İdaresi için kurallar)

Evrensel Bilgelik, aklın kullanımındadır.

Akıl bütüne göre işler.

Aklı tek bir konuya hapsedmek, bireyin kendisini evrenden uzak tutmasıdır.

Çünkü bilimde bile **günübirlik** olan vardır.

Birey eğer günübirlik olanı aşamıyorsa,

bilimde bile dar bir alanda kalmış, bir kısır döngü içinde oyalanmaktadır.

Evrensel Bilgelik, sahip olduğumuz bilgilerin de bir tür ölçütüdür.

**Aklın Doğal Işığını
arttırmak gerekir
Her İnsan filozof olmak zorunda
değildir,
fakat yine de
Evrensel olanı göz ardı etmemek
gerekir.**

Çağımıza bakınca neler görüyoruz.

Böyle bir çağda Evrensel bilgelik

bir lüks mü?

bir ihtiyaç mı?
çok gereksiz bir şey mi?